

DECIZIA (UE) 2016/2084 A COMISIEI**din 10 iunie 2016****privind ajutorul de stat SA.38132 (2015/C) (ex 2014/NN) – compensație suplimentară pentru obligația de serviciu public acordată societății Arfea***[notificată cu numărul C(2016) 3472]***(Numai textul în limba italiană este autentic)****(Text cu relevanță pentru SEE)**

COMISIA EUROPEANĂ,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 108 alineatul (2) primul paragraf,

având în vedere Acordul privind Spațiul Economic European, în special articolul 62 alineatul (1) litera (a),

după ce a invitat părțile interesate să își prezinte observațiile în conformitate cu dispoziția sau dispozițiile menționate anterior ⁽¹⁾ și având în vedere respectivele observații,

întrucât:

1. PROCEDURA

- (1) Printr-o notificare electronică transmisă la 9 ianuarie 2014, autoritățile italiene au notificat, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) din TFUE, compensația suplimentară acordată de Tribunalul administrativ regional din Piemont în favoarea societății Arfea – Aziende Riunite Filovie ed Autolinee – (denumită în continuare „Arfea”) pentru prestarea de servicii de transport de călători cu autobuzul, pe baza concesiunilor acordate de regiunea Piemont din Italia (denumită în continuare „regiunea”) în perioada 1997-1998 (denumită în continuare „perioada examinată”).
- (2) Notificarea a fost înregistrată cu numărul SA.38132. În urma unei cereri de informații transmise de Comisie la 7 februarie 2014 pentru a obține clarificări cu privire la achitarea compensației suplimentare, la 11 martie 2014, regiunea a confirmat că a plătit compensația suplimentară către Arfea la 7 februarie 2014, adică după ce guvernul italian a notificat măsura Comisiei. Prin urmare, măsura este tratată ca fiind o măsură nenotificată.
- (3) Autoritățile italiene au furnizat mai multe informații la 7 aprilie 2014 și la 21 mai 2014 și, în urma unei cereri de informații transmise de Comisie la 24 iulie 2014, autoritățile italiene au furnizat un set suplimentar de informații la 20 august 2014.
- (4) Prin scrisoarea din 23 februarie 2015, Comisia a informat Italia că a decis să inițieze procedura prevăzută la articolul 108 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumit în continuare „TFUE”) cu privire la ajutor. Autoritățile italiene și-au prezentat observațiile privind decizia de inițiere a procedurii prin scrisoarea din 16 aprilie 2015.
- (5) În decizia sa de inițiere a procedurii, care a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* ⁽²⁾, Comisia a invitat părțile interesate să își prezinte observațiile cu privire la măsura în cauză.
- (6) Singura parte terță care a prezentat observații ca răspuns la decizia de inițiere a fost Arfea, beneficiara măsurii. Observațiile sale au fost primite la 30 iulie 2015, iar la 18 august 2015 au fost transmise Italiei, fiindu-i oferită acestui stat membru posibilitatea să reacționeze. Observațiile Italiei au fost primite prin scrisoarea din 24 septembrie 2015.

⁽¹⁾ JO C 219, 3.7.2015, p. 12.

⁽²⁾ A se vedea nota de subsol nr. 1.

2. DESCRIEREA DETALIATĂ A AJUTORULUI

2.1. Societatea și serviciile prestate

- (7) Arfea este o societate privată care prestează servicii de transport public local pe bază de concesiuni, precum și servicii de transport comercial privat. Mai exact, potrivit autorităților italiene, Arfea a gestionat o rețea de transport cu autobuzul, în calitate de concesionar, în provinciile Alessandria și Asti (denumite în continuare „provinciile”) pe tot parcursul perioadei analizate (1997 și 1998). Societatea a furnizat și alte servicii private, cum ar fi servicii turistice și de închiriere de autobuze.
- (8) În conformitate cu informațiile furnizate de autoritățile italiene, regiunea a plătit deja contribuții publice către Arfea pentru serviciul sus-menționat pe parcursul perioadei 1997-1998 în temeiul Deciziei-cadru a Consiliului regional (Delibera della Giunta Regionale sau D.G.R) nr. 658-2041 din 16 februarie 1984 (denumită în continuare „Decizia-cadru din 1984”) de punere în aplicare a Legii nr. 151/1981⁽³⁾ și a Legii regionale nr. 16/1982⁽⁴⁾. Aceste acte normative au stabilit regulile de acordare a contribuțiilor publice pentru investițiile și deficitele operaționale ale entităților sau întreprinderilor care furnizează servicii de transport de pasageri. În conformitate cu articolul 1 din Legea regională nr. 16/82, astfel de servicii sunt cele „folosite în mod obișnuit pentru transportul de persoane sau de mărfuri, prestate continuu sau periodic, cu tarife, ore, frecvențe și trasee predefinite și cu ofertă nediferențiată”. În 1997, Arfea a solicitat, de asemenea, și a obținut contribuții publice suplimentare din partea regiunii în temeiul articolului 12 din Legea nr. 472/1999 pentru anul 1997. Întrucât se pare că aceste contribuții publice au fost atribuite societății Arfea cu cel puțin zece ani înainte de data la care Comisia a trimis prima solicitare de informații statului italian, respectivele contribuții nu vor face obiectul unei evaluări în cadrul prezentei decizii.
- (9) În 2007, în urma unei hotărâri pronunțate de Consiglio di Stato (Curtea Administrativă Supremă din Italia) de acordare a unei compensații retroactive pentru obligații de serviciu public unui prestator de servicii de transport direct în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 1191/69 al Consiliului⁽⁵⁾, pe lângă compensațiile primite deja în temeiul legislației naționale⁽⁶⁾, Arfea a solicitat regiunii compensații suplimentare pentru obligațiile de serviciu public pe baza acestui regulament pentru dezavantajele economice pe care le-ar fi suferit ca urmare a obligațiilor de serviciu public („OSP”) despre care se presupune că i-au fost impuse în 1997 și, respectiv, 1998. Potrivit Arfea, valoarea compensației primite, calculată în conformitate cu legislația națională, nu a permis compensarea integrală a deficitului înregistrat în vederea executării obligațiilor de serviciu public (OSP). Această cerere a fost respinsă de regiune prin adresele din 14 mai 2007 și 25 ianuarie 2008. Prin apelurile nr. 913/2007 și 438/2008, Arfea și alți furnizori de servicii au contestat aceste adrese de respingere a cererilor suplimentare de compensații.

2.2. Hotărârile pronunțate de Tribunalul administrativ regional din Piemont (Tribunale amministrativo regionale del Piemonte – TAR Piemonte)

- (10) Prin hotărârile din 18 februarie 2010 (sentințele nr. 976 și 977/2010), Tribunalul administrativ regional din Piemont („Tribunalul administrativ regional”) a admis căile de atac formulate de Arfea și a concluzionat că, în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 1191/69, aceasta avea dreptul să primească o compensație suplimentară pentru serviciul public prestat.
- (11) Prin aceste hotărâri, Tribunalul administrativ regional a considerat că unei întreprinderi care prestează un serviciu public nu i se poate respinge cererea de rambursare a costurilor efectuate în mod efectiv în vederea prestării serviciului respectiv. Nivelul inadecvat al contribuției aplicat de Italia ar fi reprezentat un dezavantaj nejustificat pentru concesionar. În plus, Tribunalul administrativ regional a considerat că Arfea avea dreptul să primească o compensație pentru obligația de serviciu public chiar și în absența unei cereri prealabile de eliminare a OSP. În opinia Tribunalului administrativ regional, valoarea exactă a compensației suplimentare datorate Arfea trebuia să fie stabilită de regiune pe baza unor date fiabile preluate din evidențele contabile ale societății, care să ateste diferența dintre costurile atribuibile acelei părți din activitățile societății Arfea asociate cu OSP și veniturile

⁽³⁾ Legge 10 aprile 1981, n. 151 Legge quadro per l'ordinamento, la ristrutturazione ed il potenziamento dei trasporti pubblici locali. Istituzione del Fondo nazionale per il ripiano dei disavanzi di esercizio e per gli investimenti nel settore (GU n. 113 del 24.4.1981), care se poate accesa la adresa: <http://www.normattiva.it/uri/res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1981-04-10;151>

⁽⁴⁾ Legge regionale 23 luglio 1982, n. 16. Interventi finanziari della Regione nel settore del trasporto pubblico di persone (B.U. 28 luglio 1982, n. 30), care se poate accesa la adresa: <http://arianna.consiglioregionale.piemonte.it/base/leggi/11982016.html>

⁽⁵⁾ Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 al Consiliului din 26 iunie 1969 privind acțiunea statelor membre în ceea ce privește obligațiile inerente noțiunii de serviciu public în domeniul transportului feroviar, rutier și pe căi navigabile interioare (JO L 156, 28.6.1969, p. 1).

⁽⁶⁾ Sentința nr. 5043 din 28 august 2006.

corespunzătoare. Cu toate acestea, regiunea nu a calculat cuantumul compensației care trebuia plătită societății Arfea conform dispoziției Tribunalului administrativ regional.

- (12) Prin ordonanțele (*ordinanze istruttorie*) nr. 198 și nr. 199 din 14 februarie 2013, Tribunalul administrativ regional a numit un expert („expertul”) care să își asume sarcina de a verifica dacă sumele solicitate de Arfea (1 446 526 EUR pentru 1997 și 421 884 EUR pentru 1998) au fost calculate în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/1969 și cu punctele 87-95 din hotărârea Altmark⁽⁷⁾. Din hotărârile Tribunalului administrativ regional (*giudizio per l'ottemperanza*) nr. 1070 și nr. 1071/2013 din 10 octombrie 2013 rezultă că expertul a verificat dacă prejudiciul economic suferit de Arfea sub forma unei subcompensări s-a ridicat la 1 196 780 EUR pentru 1997 și la 102 814 EUR pentru 1998. Tribunalul administrativ regional a cuantificat valoarea compensațiilor suplimentare pe care regiunea trebuia să le plătească societății Arfea în consecință și a dispus plata acestor sume până la 7 februarie 2014. Autoritățile italiene au confirmat faptul că regiunea a plătit aceste sume societății Arfea la 7 februarie 2014.
- (13) Plata acestor compensații suplimentare de către regiune societății Arfea ca urmare a Hotărârilor nr. 1070 și 1071/2013 constituie măsurile care nu au fost notificate și care fac obiectul prezentei decizii.

2.3. Cuantumul compensației suplimentare

- (14) După cum s-a explicat în secțiunea precedentă, Tribunalul administrativ regional a numit un expert care să stabilească compensația suplimentară datorată de regiune societății Arfea. La 17 iunie 2013, expertul a publicat două rapoarte, unul pentru anul 1997, celălalt pentru anul 1998. Expertul a făcut corecții contabile la metodologia utilizată de consultanții Arfea pentru calcularea cuantumului compensației, însă a confirmat că metodologia utilizată pentru calcularea compensației suplimentare era în conformitate cu articolele 10 și următoarele din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 și cu punctele 87-95 din hotărârea Altmark. Metodologia utilizată de expert a fost următoarea:
- (a) s-a calculat diferența dintre costurile nete și veniturile care proveneau din furnizarea obligațiilor de serviciu public;
- (b) din suma calculată în conformitate cu litera (a) s-au dedus contribuțiile publice deja acordate societății Arfea („deficitul verificat”);
- (c) ulterior, deficitul verificat a fost comparat cu efectul financiar net „echivalent cu totalitatea efectelor, pozitive sau negative, înregistrate în vederea respectării obligației de serviciu public asupra costurilor și veniturilor operatorului de serviciu public”⁽⁸⁾. În acest scop, expertul a calculat efectul financiar net în conformitate cu metodologia menționată în anexa la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 al Parlamentului European și al Consiliului⁽⁹⁾.
- (15) În rapoartele sale, expertul explică faptul că datele utilizate pentru verificare au fost certificate de regiune. Contrar afirmației făcute de autoritățile italiene, expertul consideră că, pe baza evidențelor contabile ale societății Arfea, se poate stabili care au fost costurile suportate pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public care ar fi fost impuse de regiunea Piemont. Potrivit expertului, unele costuri pot fi alocate direct, în timp ce alte costuri comune pot fi separate numai prin atribuirea indirectă a acestora către activitățile publice și private ale Arfea. Alocarea indirectă a costurilor comune s-a realizat pe baza parametrilor indicați în așa-numitul „model de bază” (*modelli base*) despre care se presupune că ar fi fost elaborat de Arfea pe baza indicațiilor furnizate de regiune (așa-numitele „instrucțiuni 97”). Parametrii respectivi indică procentul de activitate pentru servicii publice urbane și

⁽⁷⁾ Cauza C-280/00, Altmark Trans/Regierungspräsidium Magdeburg, EU:C:2003:415.

⁽⁸⁾ A se vedea anexa la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 1191/69 și (CEE) nr. 1107/70 ale Consiliului (JO L 315, 3.12.2007, p. 1).

⁽⁹⁾ În conformitate cu punctul 2 din anexă, „efectele se evaluează comparând situația în care obligația de serviciu public este îndeplinită cu situația care ar fi existat dacă obligația nu ar fi fost îndeplinită. Pentru a calcula efectul financiar net, autoritatea competentă se orientează după următorul mecanism:

- costurile suportate în legătură cu o obligație de serviciu public sau cu un set de obligații de serviciu public impuse de autoritatea competentă/autoritățile competente, obligații conținute într-un contract de servicii publice și/sau într-o normă generală;
  - minus eventualele efecte financiare pozitive generate în cadrul rețelei exploatate în temeiul obligației/obligațiilor de serviciu public în cauză;
  - minus sumele încasate din tarife sau orice alte venituri generate în îndeplinirea obligației/obligațiilor de serviciu public în cauză;
  - plus un profit rezonabil,
- egal efectul financiar net.”

interurbane prestate în regiune și procentul de alte activități private (de exemplu, închirierea de autobuze). Expertul a aplicat aceste procente la costurile comune pentru care, se presupune, că nu s-au putut menține evidențe contabile separate.

- (16) În ceea ce privește conformitatea cu hotărârea în cauza Altmark, expertul nu adoptă o poziție cu privire la însărcinarea efectivă a societății Arfea cu obligații de serviciu public definite în mod clar, întrucât această chestiune nu s-a încadrat în mandatul său. Acesta confirmă faptul că parametrii de calculare a contribuțiilor publice au fost stabiliți prin Decizia-cadru din 1984 și că acea compensație suplimentară verificată în rapoartele sale nu depășește ceea ce este necesar pentru acoperirea integrală sau parțială a costurilor suportate în scopul îndeplinirii obligațiilor de serviciu public, luând în considerare veniturile relevante și un profit rezonabil pentru executarea obligațiilor în cauză.
- (17) Expertul este de acord cu calcularea profitului rezonabil de către consultanții Arfea, acesta definindu-se ca o remunerare medie a capitalului pe baza următoarelor ipoteze:
- (a) capitalul investit a fost calculat ca active nete ale Arfea rezultate din evidențele contabile (în 1997: 7,98 miliarde ITL) minus contribuțiile regionale pentru investiții. Această sumă a fost apoi redusă pentru a reflecta procentul activelor utilizate pentru a furniza exclusiv servicii publice, cu utilizarea procentului corespunzător din activitățile Arfea. Suma rezultată pentru 1997 a fost de 1,6 miliarde ITL;
- (b) pe baza formulei alese de consultant pentru calcularea rentabilității preconizate a capitalului investit, rata relevantă de rentabilitate a fost stabilită la 12,39 % pentru 1997 și 10,81 % pentru 1998.
- (18) În cele din urmă, expertul susține că în 1997 și 1998 costurile unitare ale Arfea sunt coerente cu cele ale unei întreprinderi tipice, bine gestionate, care prestează servicii similare pe piață.
- (19) În consecință, compensațiile suplimentare pentru 1997 și 1998 (1 196 780 EUR pentru 1997 și 102 814 EUR pentru 1998) ar corespunde diferenței dintre deficitul verificat și efectul financiar net, minus contribuțiile publice deja plătite de regiune.

2.4. Acordurile de concesiune

- (20) Autoritățile italiene au prezentat 28 de concesiuni (*disciplinari di concessione*) acordate de provincii societății Arfea pentru furnizarea de servicii pe 27 de rute regionale și o rută interregională, cu date diferite de valabilitate. Unele concesiuni erau, în mod clar, în vigoare în perioada analizată, în timp ce pentru altele nu există dovezi de reînnoire, ci numai de modificare ulterioară:

Concesiune	Valabilitate
1. Alessandria – Voghera (serviciu interregional)	1996
2. Acqui – Mombaruzzo	15.9.1993-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în septembrie 1996
3. Acqui – Spinetta – fabrici industriale (<i>linea operaia</i>)	1996 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în octombrie 1998
4. Oviglio – Asti fs	18.10.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în septembrie 1996
5. Alessandria – Mirabello – Casale	1986 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1994
6. Alessandria – Ovada	1.6.97-31.12.97 (contract semnat în 1999 – concesiunea menționează plăți din partea Arfea atât pentru 1997, cât și pentru 1998)
7. Altavilla – Casale	1983 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1994

Concesiune	Valabilitate
8. Arquata – Spinetta – Alessandria – fabricile industriale Michelin și Montedison (<i>linea operaia</i>)	1997 (contract semnat în 1998)
9. Cassano Spinola – Novi – fabrica industrială (ILVA)	15.9.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în septembrie 1997
10. Avolasca – Tortona	1.3.83-31.12.83 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1995
11. Moretti – Acqui Terme	15.9.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1996
12. Novi Ligure – Tortona	1998 (este menționată concesiunea anterioară din 1994)
13. Sarizzola – Tortona	15.9.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1995
14. Fontanile – Alessandria	15.9.93-31.12.93 – contract semnat în 1996
15. Isola s. Antonio – Tortona	8.11.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1996
16. Mombaruzzo – Quattordio	1993 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în noiembrie 1996
17. Altavilla – Alessandria	18.10.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în iunie 1996
18. Arquata – Tortona	29.9.97-31.12.98 – contract semnat în 1999
19. Garbagna – Tortona	1997 – contract semnat în octombrie 1998
20. Bassignana – Alessandria	18.10.93-31.12.93 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1997
21. Caldirola – Alessandria	1.4.96-31.12.96 – contract semnat în noiembrie 1996
22. Masio – Alessandria	18.10.93-31.12.93 – ultimele modificări convenite în octombrie 1997, cu intrare în vigoare în aprilie 1997
23. Quattordio – Alessandria	Cerere 1993 – dovezi privind reînnoirea în 1994, 1995, 1996 și 1997
24. S.Agata Fossili – Tortona	1.4.92-31.12.92 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1995
25. Torre Garofoli – Tortona	1973 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1993
26. Castelnuovo S. – Spinetta M.	1981 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1997
27. Acqui – Alessandria	1994 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1999
28. Alessandria – Acqui Terme	1994 – dovezi cu privire la modificări, ultima modificare în 1996

- (21) Toate concesiunile sunt concesiuni anuale, reînnoirea acestora fiind condiționată de introducerea unei cereri de reînnoire cu cel puțin o lună înainte de expirarea concesiunii și de plata unei taxe de concesiune. Toate contractele de concesiune prevăd că serviciile au fost efectuate în întregime pe riscul întreprinderii. Mai multe contracte de concesiune fac referire la tabele regionale de stabilire a tarifelor. Cinci contracte de concesiune indică faptul că prestarea serviciului nu constituie un drept la o subvenție sau la o compensație de orice natură. Celelalte 23 de contracte de concesiune indică faptul că accesul la contribuții publice este condiționat de respectarea dispozițiilor contractelor de concesiune și că toate calculele relevante sunt efectuate în baza Deciziei-cadru din 1984 ⁽¹⁰⁾.

2.5. Motive pentru inițierea procedurii

- (22) Așa cum s-a explicat în decizia de inițiere a procedurii, Comisia a avut mai multe îndoieli cu privire la compatibilitatea măsurii cu piața internă.
- (23) În primul rând, Comisia a investigat dacă cele patru condiții prevăzute de Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”) în jurisprudența sa aferentă cauzei Altmark au fost îndeplinite.
- (24) În al doilea rând, Comisia și-a exprimat îndoiala cu privire la derogarea măsurii în cauză de la obligația de notificare prevăzută la articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. În mod special, Comisia și-a exprimat mai întâi îndoielele cu privire la ipoteza impunerii de OSP în mod unilateral asupra societății Arfea de către regiune și, în al doilea rând, cu privire la conformitatea compensației în cauză cu toate cerințele Regulamentului (CEE) nr. 1191/69. În cazul în care se demonstra că niciuna dintre aceste condiții nu a fost îndeplinită, compatibilitatea măsurii notificate trebuia să fie evaluată în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1370/2007.
- (25) În al treilea rând, Comisia a avut îndoieli cu privire la compatibilitatea măsurii în cauză cu Regulamentul (CE) nr. 1370/2007. Comisia a investigat dacă societății Arfea i-au fost încredințate obligații de serviciu public (OSP) în sensul Regulamentului (CE) nr. 1370/2007 prin intermediul unui contract de servicii publice sau prin intermediul unor norme generale. În măsura în care contractele de concesiune ar putea fi considerate contracte de achiziții publice de servicii, Comisia și-a exprimat îndoiala cu privire la faptul că aceste acorduri îndeplinesc cerințele prevăzute la articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 1370/2007, care stabilește conținutul obligatoriu al contractelor de servicii publice. De asemenea, Comisia a avut îndoieli cu privire la respectarea cerințelor prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 în ceea ce privește calcularea compensației acordate Arfea, în scopul evitării supracompensării.
- (26) În al patrulea rând, Comisia a avut îndoieli cu privire la natura exactă a măsurii în cauză. În special, Comisia a pus la îndoială faptul că măsura în cauză ar putea fi considerată o acordare de despăgubiri pentru culpă, care nu constituie un avantaj în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE, și nu o decizie de acordare de compensații pentru obligația de serviciu public.

3. OBSERVAȚIILE ITALIEI

- (27) În observațiile transmise, autoritățile italiene au considerat că măsura notificată constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE, în special pentru că nu îndeplinește toate condițiile prevăzute de Curtea Europeană de Justiție în hotărârea Altmark. De asemenea, în opinia autorităților italiene, compensația acordată de regiune încalcă atât Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, cât și Regulamentul (CE) nr. 1370/2007. În acest context, Italia a prezentat, în esență, argumentele de mai jos.
- (28) Autoritățile italiene au subliniat faptul că nu a existat nicio impunere unilaterală sau contractuală de serviciu public pentru serviciile de transport cu autobuzul în perioada vizată. În primul rând, Italia susține că Arfea și-a desfășurat activitatea în baza unor contracte de concesiune care trebuiau reînnoite anual, la cererea societății. Aceste contracte de concesiune (28 în total, enumerate la considerentul 19 de mai sus) includeau obligația de a utiliza un sistem de tarifare aprobat de regiune pentru un program prestabilit în schimbul dreptului exclusiv de

⁽¹⁰⁾ Decizia-cadru din 1984 a stabilit nivelurile „costurilor standard” pentru serviciile cu autobuze și tramvaie pentru orașul Torino și pentru alte municipalități din Piemont și a făcut o distincție între liniile de transport în regiunile de câmpie și cele în regiunile muntoase. Articolul 1 prevede stabilirea costurilor standard pe baza unor criterii de gestionare prudente și riguroase, ținând cont, de asemenea, de calitatea serviciului prestat și de condițiile geografice. În conformitate cu articolul 4, suma rezultată din aplicarea costurilor standard la numărul de kilometri parcurși de prestatorul de servicii a reprezentat nivelul maxim admisibil al contribuțiilor publice anuale, cu excepția cazurilor în care costurile reale suportate de prestatorul de servicii au fost mai mici decât costurile standard. În acest caz, contribuțiile publice urmau să fie acordate pe baza costurilor reale ale prestatorului de servicii.

a presta serviciile în cauză, însă nu a identificat nicio obligație de serviciu public în sensul articolului 2 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. De asemenea, în opinia autorităților italiene, contractele de concesiune nu indicau parametrii compensației stabiliți în prealabil cu trimiteri la OSP specifice. Atribuirea *ex post* a compensației printr-o hotărâre judecătorească pronunțată de o instanță națională ar fi incompatibilă cu această cerință.

- (29) În al doilea rând, toate documentele referitoare la concesiuni specifică faptul că serviciul urma să fie furnizat exclusiv pe riscul societății, iar costurile urmau să fie suportate în întregime de prestatorul de servicii. Deși contractele de concesiune încheiate cu autoritățile italiene prevedeau că prestarea serviciului urma să se realizeze exclusiv pe riscul societății, Arfea a solicitat în mod repetat prelungirea contractelor menționate.
- (30) În al treilea rând, documentele referitoare la concesiuni arată, de asemenea, că rutele deservite de autobuzele societății au fost modificate de mai multe ori, la cererea societății, și, prin urmare, se poate exclude faptul că obligațiile de serviciu public au fost impuse, chiar în mod implicit, de autoritatea regională sau provincială care a atribuit contractele.
- (31) În plus, autoritățile italiene au explicat că, în schimbul dreptului exclusiv de a presta servicii de transport, în condițiile prevăzute și cu modificările operate la solicitarea sa, societatea a primit contribuțiile de funcționare prevăzute de legislația italiană ca remunerație pentru serviciile prestate, pe baza unui cost standard calculat în temeiul Deciziei-cadru din 1984. Costul standard al serviciului a fost calculat în conformitate cu legislația în vigoare la acel moment (Legea nr. 151/81 și Legea regională nr. 16/82), care prevedea o contribuție la costurile de prestare a serviciului de transport public local pe baza cheltuielilor standard eligibile. Se urmărea, astfel, acoperirea integrală a deficitului operațional al societății. Potrivit legislației italiene, astfel de contribuții urmăreau să permită furnizorului de servicii să realizeze un echilibru economic, întrucât orice nou deficit era atribuit unei gestionări ineficiente de către furnizor. În consecință, s-a prevăzut în mod expres că orice astfel de deficit urma să fie suportat de societate, pe motivul că aceasta nu adoptase toate măsurile necesare pentru a reduce costurile și pentru a crește veniturile.
- (32) De asemenea, autoritățile italiene susțin că modul de calcul al compensației suplimentare efectuat *ex post* de expertul mandatat de tribunal încalcă în mod evident cerințele procedurii de compensare normale prevăzute la articolul 10 și următoarele din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Conform autorităților italiene, expertul consultat de tribunal doar a analizat costurile și veniturile prezentate de consultantul societății, care fuseseră stabilite *ex post* și în absența unei separări corespunzătoare a evidențelor contabile. Ulterior, acesta a ajuns la concluzia că, cu excepția câtorva elemente în cazul cărora s-au constatat discrepanțe, rezultatul obținut fusese corect.
- (33) În plus, autoritățile italiene consideră că acele compensații nu respectă niciuna dintre cerințele prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 1370/2007. În special, calcularea valorii compensației nu ar respecta metoda prevăzută în anexa 1 la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 pentru a calcula efectul financiar net al îndeplinirii obligațiilor de serviciu public.
- (34) În cele din urmă, autoritățile italiene susțin că, prin hotărârile Tribunalului administrativ regional, s-a dispus plata către societatea Arfea a unei compensații financiare pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu în 1997 și 1998, însă nu s-au acordat compensații pentru prejudiciile care decurg din neplata acestor contribuții. Autoritățile italiene au explicat că, la 6 iunie 2014, Arfea a depus o cerere pentru acordarea de despăgubiri pe lângă compensația care îi fusese deja acordată de Tribunalul administrativ regional. Potrivit autorităților italiene, acest lucru ar demonstra că respectiva compensație acordată societății Arfea de Tribunalul administrativ regional, care face obiectul prezentei decizii, nu constituie o acordare de despăgubiri.

4. OBSERVAȚIILE PĂRȚILOR INTERESATE

- (35) Singura parte interesată care a prezentat observații ca răspuns la decizia de inițiere a procedurii a fost Arfea, beneficiara măsurii. În observațiile sale, Arfea menționează că nu este de acord cu pozițiile preliminare adoptate de Comisie în decizia de inițiere a procedurii.
- (36) Arfea susține, în primul rând, că legalitatea și compatibilitatea măsurii în cauză ar trebui să fie evaluate de Comisie exclusiv în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, și nu în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1370/2007. Potrivit Arfea, Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 nu se aplică situațiilor care au apărut înainte de intrarea sa în vigoare, și anume 3 decembrie 2009, astfel cum ar fi confirmat tribunalul în hotărârea sa din 20 martie 2013 în cauza T-92/11 (*Andersen*). Totuși, Arfea susține că, în orice caz, compensațiile care i-au fost acordate respectă cerințele prevăzute în Regulamentul (CE) nr. 1370/2007.

- (37) În al doilea rând, Arfea susține că i-au fost atribuite obligații de serviciu public în sensul articolului 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Potrivit Arfea, serviciile de transport public local sunt servicii publice. În Italia, aceste servicii sunt atribuite prin intermediul concesiunilor administrative, iar obligațiile de serviciu public aferente prestării acestor servicii sunt stabilite în contracte de concesiune și totodată în contracte și reglementări anexate acestui tip de contracte. În cazul societății Arfea, aceste obligații de serviciu public vizează programul de funcționare, rutele autobuzelor, stațiile și tarifele. Referitor la dispozițiile contractelor de concesiune, potrivit cărora serviciile trebuiau să fie prestate pe riscul întreprinderii, Arfea susține că acestea se referă la riscurile de siguranță pentru călători și terți, nu la un risc comercial general.
- (38) În al treilea rând, Arfea susține că faptul că nu a solicitat încetarea obligațiilor de serviciu public, în conformitate cu articolul 4 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, nu o privează de dreptul său la compensații în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Potrivit Arfea, procedura instituită prin articolul 4 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 nu ar trebui să se aplice obligațiilor de serviciu public care au fost impuse unei întreprinderi după intrarea în vigoare a Regulamentului (CEE) nr. 1191/69. Această interpretare a articolului 4 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 ar fi, conform Arfea, susținută de hotărârea Curții de Justiție din 3 martie 2014 în cauza C-518/12 (CTP).
- (39) În al patrulea rând, în ceea ce privește calcularea cuantumului compensației acordate de Tribunalul administrativ regional din regiunea Piemont, Arfea susține că raportul expertului mandatat de tribunal nu poate fi contestat de Comisie deoarece este o activitate tehnică preliminară care constituie exclusiv responsabilitatea instanțelor naționale. În orice caz, potrivit Arfea, parametrii pentru calcularea compensației ar fi fost stabiliți în prealabil în Decizia Consiliului regional din 16 februarie 1984 și nu ar fi beneficiat de o supracompensare. Prin urmare, compensațiile în cauză îndeplinesc cerințele stabilite în această privință prin Regulamentul (CEE) nr. 1191/69.
- (40) În al cincilea rând, potrivit Arfea, argumentele rezumate la considerentele 37-39 de mai sus se aplică, de asemenea, evaluării compatibilității compensației în cauză cu cerințele Regulamentului (CE) nr. 1370/2007. Totuși, în ceea ce privește conformitatea acestor compensații cu cerințele formale impuse de acest regulament, citate de Comisie la punctul 64 și următoarele din decizia de inițiere a procedurii, Arfea susține că aceste cerințe nu ar trebui să se aplice în cazul de față. Potrivit Arfea, conformitatea cu aceste cerințe ar fi imposibil de demonstrat din punct de vedere juridic și logic, întrucât situația în cauză precede cu mulți ani intrarea în vigoare a Regulamentului (CE) nr. 1370/2007.
- (41) În cele din urmă, Arfea susține că acele compensații care i-au fost acordate de Tribunalul administrativ regional din regiunea Piemont îndeplinesc cele patru condiții enunțate în hotărârea Altmark. În primul rând, societății Arfea i-ar fi fost atribuite obligații de serviciu public definite în mod clar, în conformitate cu prima condiție enunțată în hotărârea Altmark. În al doilea rând, parametrii compensației ar fi fost stabiliți în prealabil, în mod transparent și obiectiv, în Decizia Consiliului regional din 16 februarie 1984, în conformitate cu cea de a doua condiție enunțată în hotărârea Altmark. În al treilea rând, raportul de expertiză ar fi constatat că nivelul compensației nu depășea costurile legate de îndeplinirea obligațiilor de serviciu public, incluzând un profit rezonabil, în conformitate cu cea de a treia condiție enunțată în hotărârea Altmark. În cele din urmă, Arfea s-ar califica drept o întreprindere tipică și bine gestionată, în sensul celei de-a patra condiții enunțate în hotărârea Altmark, costul mediu pe kilometru fiind inferior costurilor regionale standard.

5. COMENTARIILE CU PRIVIRE LA OBSERVAȚIILE PĂRȚILOR TERȚE

- (42) În comentariile lor privind observațiile societății Arfea, autoritățile italiene își reafirmă poziția exprimată în observațiile proprii privind decizia de inițiere, fără alte note suplimentare.

6. EVALUAREA AJUTORULUI

6.1. Existența ajutorului

- (43) În conformitate cu articolul 107 alineatul (1) din tratat, „sunt incompatibile cu piața internă ajutoarele acordate de state sau prin intermediul resurselor de stat, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producerii anumitor bunuri, în măsura în care acestea afectează schimburile comerciale dintre statele membre.”

- (44) În consecință, pentru ca o măsură de sprijin să fie considerată ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat, aceasta trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții:
- trebuie să fie acordată de către stat sau prin intermediul resurselor de stat;
  - trebuie să confere un avantaj selectiv prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producției de anumite bunuri;
  - trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența; și
  - trebuie să afecteze comerțul dintre statele membre.

6.1.1. Imputabilitatea și resursele statului

- (45) Comisia constată că hotărârile Tribunalului administrativ regional impun regiunii să plătească compensații suplimentare societății Arfea pentru furnizarea de servicii regulate de transport cu autobuzul în 1997 și 1998 pentru rutele regionale. Expertul a verificat dacă Arfea a suferit un dezavantaj economic sub forma unei subcompensări în valoare de 1 196 780 EUR pentru 1997 și 102 814 EUR pentru 1998, ca urmare a obligațiilor de serviciu public despre care se presupune că i-ar fi fost impuse. La 7 februarie 2014, regiunea a plătit efectiv această sumă societății Arfea pentru a se conforma acestor hotărâri.
- (46) Faptul că regiunea este obligată de o instanță națională să plătească compensații unei întreprinderi nu înseamnă că regiunii care s-a conformat hotărârii nu i se poate imputa nimic, întrucât instanțele interne ale statului în cauză trebuie să fie considerate organe ale aceluși stat și, prin urmare, sunt obligate la o cooperare loială ⁽¹⁾.
- (47) Așadar, măsura este imputabilă statului și resursele din care s-a plătit compensația reprezintă resurse ale statului.

6.1.2. Avantaj economic selectiv

- (48) Comisia remarcă de la bun început faptul că Arfea este implicată într-o activitate economică, și anume transportul de călători în schimbul unei remunerații. Prin urmare, Arfea ar trebui să fie considerată o „întreprindere” în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat.
- (49) De asemenea, aplicarea măsurii ar trebui să fie considerată selectivă întrucât o avantajează numai pe Arfea.
- (50) În ceea ce privește acordarea unui avantaj economic, din hotărârea în cauza *Altmark* rezultă că acele compensații acordate de stat sau prin intermediul resurselor de stat către întreprinderi în schimbul unor obligații de serviciu public care le sunt impuse nu conferă un astfel de avantaj pentru întreprinderile în cauză și, prin urmare, nu constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat dacă sunt îndeplinite patru condiții cumulative:
- în primul rând, întreprinderea beneficiară trebuie să îndeplinească în mod real obligații de serviciu public, iar aceste obligații trebuie să fi fost definite în mod clar;
  - în al doilea rând, parametrii pe baza cărora se calculează compensația trebuie stabiliți în prealabil în mod obiectiv și transparent;
  - în al treilea rând, compensația nu trebuie să depășească suma necesară acoperirii integrale sau parțiale a costurilor ocazionate de executarea obligațiilor de serviciu public, luând în considerare veniturile relevante și un profit rezonabil pentru executarea acestor obligații;
  - în al patrulea rând, atunci când întreprinderea care urmează să îndeplinească obligații de serviciu public nu este selectată în cadrul unei proceduri de achiziții publice, nivelul compensației necesare a fost stabilit pe baza unei analize a costurilor pe care o întreprindere tipică, bine gestionată și echipată în mod corespunzător cu mijloace de transport, astfel încât să poată îndeplini cerințele de serviciu public necesare, le-ar fi suportat în executarea acestor obligații, luând în considerare veniturile relevante și un profit rezonabil pentru executarea acestor obligații.

⁽¹⁾ Cauza C-527/12, Comisia/Germania, EU:C:2014:2193, punctul 56 și jurisprudența citată. A se vedea, de asemenea, cauza C-119/05, Lucchini, EU:C:2007:434, punctul 59.

(51) Hotărârea Altmark prevede ca toate cele patru condiții să fie satisfăcute cumulativ pentru a exclude prezența unui avantaj economic în cazul în care compensația este acordată unor întreprinderi în schimbul unor obligații de serviciu public care le sunt impuse.

(a) Prima condiție enunțată în hotărârea Altmark

(52) În ceea ce privește prima condiție enunțată în hotărârea Altmark, în primul rând, Comisia observă că statele membre sunt cele care trebuie să demonstreze că unei anumite întreprinderi i-au fost încredințate obligații de serviciu public și că impunerea unor astfel de obligații de serviciu public ar fi justificată prin considerații de interes general ⁽¹²⁾. Cu toate acestea, autoritățile italiene nu au explicat ce obligații de serviciu public justificate prin considerații de interes general i-au fost impuse societății Arfea. Dimpotrivă, acestea au susținut că societății Arfea nu i-a fost încredințată nicio obligație de serviciu public.

(53) În al doilea rând, Comisia constată că noțiunea de obligație de serviciu public se referă la condițiile impuse unui operator, pe care acest operator, dacă ar ține cont de propriile sale interese comerciale, nu și le-ar asuma sau nu și le-ar asuma în aceeași măsură în absența unei recompense. În plus, aceste condiții trebuie definite în mod clar de autoritate, prin intermediul unui act de atribuire. În această privință, Arfea nu a fost în măsură să precizeze în mod clar ce obligații de serviciu public i-au fost impuse și nici să demonstreze că aceste obligații de serviciu public au fost definite în mod clar în actul de atribuire. De asemenea, pentru motivele explicate la considerentele 77-82 de mai jos, Comisia consideră că există indicii clare că nicio astfel de obligație de serviciu public clar definită nu i-a fost impusă societății Arfea.

(b) Cea de a doua condiție enunțată în hotărârea Altmark

(54) În ceea ce privește cea de a doua condiție enunțată în hotărârea Altmark, Comisia observă că parametrii pentru calcularea compensației acordate societății Arfea prin hotărârile Tribunalului administrativ regional nu au fost stabiliți în prealabil. Aceștia au fost determinați exclusiv pe baza unui calcul *ex post* efectuat de expert pe baza mai multor ipoteze care nu au fost explicate în mod corespunzător și în condițiile în care nu a existat o separare a evidențelor contabile.

(55) Contrar a ceea ce susține Arfea, nu se poate considera că parametrii de calcul al compensațiilor au fost stabiliți în Decizia Consiliului regional din 16 februarie 1984. Într-adevăr, compensațiile acordate de Tribunalul administrativ regional societății Arfea reprezintă compensații suplimentare, vizând tocmai acoperirea sarcinii financiare pentru obligațiile de serviciu public care i-ar fi fost impuse Arfea, obligații care nu ar fi fost pe deplin acoperite de compensațiile deja acordate în conformitate cu Decizia Consiliului regional din 16 februarie 1984.

(56) O astfel de abordare contravine celei de a doua condiții enunțate în hotărârea Altmark iar orice despăgubire acordată în acest temei constituie ajutor de stat. Într-adevăr, Curtea a clarificat în hotărârea Altmark că „compensația plătită de un stat membru pentru pierderile suferite de o întreprindere, fără ca parametrii unei astfel de compensații să fi fost stabiliți în prealabil, în cazul în care se dovedește ulterior că prestarea anumitor servicii în cadrul executării obligațiilor de serviciu public nu a fost viabilă din punct de vedere economic, constituie o măsură financiară care intră sub incidența noțiunii de ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene” ⁽¹³⁾.

(57) Prin urmare, Comisia concluzionează că măsura notificată nu îndeplinește cea de a doua condiție enunțată în hotărârea Altmark.

(c) Cea de a treia condiție enunțată în hotărârea Altmark

(58) În ceea ce privește cea de a treia condiție enunțată în hotărârea Altmark, Comisia consideră, în primul rând, că, atunci când o întreprindere desfășoară atât activități care sunt supuse obligațiilor de serviciu public, cât și activități care nu sunt supuse obligațiilor de serviciu public, nu este posibil să se determine cu precizie care sunt costurile suportate pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public în lipsa unei separări corespunzătoare a evidențelor contabile aferente diferitelor activități ale prestatorului.

⁽¹²⁾ Cauza T-17/02, Fred Olsen, Rec., 2005, p. II-2031, punctul 216; Cauza T-289/03, BUPA și alții/Comisia, 2008, Rep., p. II-81, punctele 166-169 și punctul 172.

⁽¹³⁾ Cauza C-280/00, Altmark Trans/Regierungspräsidium Magdeburg, EU:C:2003:415, punctul 91.

- (59) În cazul de față, autoritățile italiene au susținut că Arfea nu a aplicat o separare corespunzătoare a evidențelor contabile între activitățile sale presupuse a fi supuse obligațiilor de serviciu public impuse de regiunea Piemont și celelalte activități pe care le desfășura. Comisia și-a exprimat, de asemenea, îndoiala cu privire la aplicarea de către Arfea a unei astfel de separări a evidențelor contabile, iar Arfea nu a transmis observații cu privire la acest aspect. Pe de altă parte, extrasele din situațiile financiare ale Arfea pe care expertul mandatat de instanță le-a utilizat pentru stabilirea cuantumului compensațiilor nu indică niciun fel de separare a evidențelor contabile între diferitele activități ale Arfea. Alocarea costurilor efectuată de expertul mandatat de tribunal a fost realizată *ex post*, pe baza modelului de bază elaborat de consultanții societății Arfea, care stabilea procentul costurilor de alocat diferitelor activități ale Arfea.
- (60) În al doilea rând, Comisia consideră că nivelurile de profit luate în considerare de expert pentru calcularea sumelor compensatorii sunt mai mari decât ceea ce poate fi considerat ca fiind o marjă rezonabilă a profitului în sensul celei de a treia condiții enunțate în hotărârea *Altmark*.
- (61) Expertul a considerat că o rată a rentabilității capitalului investit de 12,89 % pentru 1997 și de 10,81 % pentru 1998 a reprezentat o marjă de profit rezonabilă; aceste niveluri se bazează pe randamentul obligațiunilor de stat italiene pe 10 ani (6,8 % în 1997), plus o primă de risc medie (4,8 % în 1997) corectată în sens crescător pentru a ține seama de situația financiară a Arfea (cu 1,28 % pentru 1997).
- (62) În această privință, Comisia arată că prima de risc stabilită de expert este deosebit de mare, având în vedere că riscurile la care era expusă Arfea erau destul de limitate. Într-adevăr, Arfea a exploatat concesiunile pe baza unui drept exclusiv, care a protejat-o de concurența altor operatori, iar compensația stabilită de expert a compensat presupusele costuri integrale suportate pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public.
- (63) În plus, Comisia observă că, deși expertul a menționat că sectorul transporturilor a beneficiat de un risc mediu sub nivelul pieței, a corectat prima de risc în sens crescător pentru a ține cont de expunerea financiară a societății Arfea, care era mai mare decât media sectorului. Prin urmare, procedând astfel, expertul nu a luat în considerare riscul unei societăți tipice de transport, ci riscul societății Arfea, care era mai mare decât media sectorului.
- (64) Luând în considerare cele de mai sus, Comisia consideră că cea de a treia condiție enunțată în hotărârea *Altmark* nu este îndeplinită.

(d) Concluzii

- (65) Având în vedere natura cumulativă a condițiilor din hotărârea *Altmark* și faptul că măsura în cauză nu îndeplinește primele trei condiții, nu este necesar să se analizeze de către Comisie dacă cea de a patra condiție *Altmark* este îndeplinită.
- (66) Pe baza celor de mai sus, Comisia consideră că toate compensațiile suplimentare plătite societății Arfea pentru serviciile realizate pe parcursul perioadei analizate nu îndeplinesc cumulativ cele patru condiții enunțate în hotărârea *Altmark* și, prin urmare, conferă societății un avantaj economic selectiv în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat.

6.1.3. Denaturarea concurenței și efectul asupra schimburilor comerciale dintre statele membre

- (67) Comisia observă, în primul rând, că aceste compensații au fost acordate societății Arfea prin intermediul a două hotărâri pronunțate de Tribunalul administrativ regional din Piemont la 10 octombrie 2013 și au fost plătite de regiunea Piemont la 7 februarie 2014, adică mult după ce piața pentru transportul de călători cu autobuzul a fost deschisă concurenței în UE.
- (68) În această privință, CJUE a remarcat în hotărârea sa în cauza *Altmark* că, începând din 1995, mai multe state membre au început să deschidă anumite piețe de transport către concurența din partea unor întreprinderi din alte state membre, astfel încât anumite întreprinderi ofereau deja servicii de transport urban, suburban sau regional în alte state membre decât statul lor de origine la momentul respectiv.

- (69) În consecință, orice compensație acordată societății Arfea ar trebui să fie considerată de natură să denatureze concurența pentru furnizarea de servicii de transport de călători cu autobuzul și susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre, în măsura în care acest lucru are un impact negativ asupra capacității întreprinderilor de transport stabilite în alte state membre de a își oferi serviciile în Italia și consolidează poziția pe piață a Arfea prin scutirea de cheltuieli pe care, în caz contrar, ar fi trebuit să le suporte în cursul operațiunilor comerciale de rutină.
- (70) Comisia observă, de asemenea, că Arfea este activă pe alte piețe, cum ar fi piața serviciilor private de transport, și că, prin urmare, concurează cu alte societăți din cadrul Uniunii pe acele piețe. De asemenea, orice compensație acordată Arfea poate amenința să denatureze concurența și să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și pe piețele respective.
- (71) În consecință, Comisia concluzionează că măsura denaturează concurența și afectează comerțul între statele membre.

6.1.4. Concluzie

- (72) Având în vedere cele de mai sus, Comisia concluzionează că măsura constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat.

6.2. Scutirea de la obligația de notificare în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69

- (73) Pentru ca raționamentul Tribunalului administrativ regional să stabilească faptul că Arfea a avut dreptul la compensații suplimentare pentru obligațiile de serviciu public în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, ar fi trebuit ca Arfea să fi dobândit dreptul la compensație suplimentară în momentul în care a efectuat aceste servicii și ca acele plăți compensatorii să fi fost exceptate de la procedura de notificare obligatorie prevăzută la articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. În caz contrar, în măsura în care compensația constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE, omisiunea de a notifica această compensație ar fi făcut această compensație ilegală, în conformitate cu articolul 108 din TFUE. Acest lucru se datorează faptului că, în conformitate cu articolul 17 alineatul (2) din regulamentul în cauză, compensațiile plătite în temeiul acestuia sunt exceptate de la procedura de informare prealabilă prevăzută la articolul 108 alineatul (3) din TFUE.
- (74) În această privință, din hotărârea în cauza *Combus* reiese că noțiunea de „compensație pentru un serviciu public” în sensul acestei dispoziții trebuie să fie interpretată într-o manieră foarte restrictivă⁽¹⁴⁾. Exceptarea de la notificare prevăzută la articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 vizează numai compensația pentru obligațiile de serviciu public impuse unilateral unei întreprinderi, în conformitate cu articolul 2 din regulamentul respectiv, calculată prin metoda descrisă la articolele 10-13 din regulamentul (metoda comună de compensare). Cu toate acestea, ea nu se aplică contractelor de serviciu public definite la articolul 14. Compensațiile plătite în temeiul unui contract de serviciu public definit la articolul 14 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, care atrage după sine ajutorul de stat, trebuie notificate Comisiei înainte de a intra în vigoare. În cazul în care această cerință nu este respectată, compensația se consideră ajutor acordat ilegal în conformitate cu articolul 108 din tratat.
- (75) Prin urmare, eliberarea autorităților italiene de obligația notificării prealabile în prezentul caz, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, depinde, în primul rând, de existența unei impuneri unilaterale a obligației de serviciu public asupra societății Arfea de către regiune și, în al doilea rând, de conformitatea respectivei compensații plătite în baza acestei obligații cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Comisia va examina ambele aspecte pe rând.

(i) Obligația de serviciu public (OSP) impusă în mod unilateral

- (76) Potrivit Arfea, regiunea Piemont i-a impus obligațiile de serviciu public care au fost definite în contractele de concesiune pentru prestarea de servicii de transport cu autobuzul, precum și în contractele și normele aferente acestor contracte de concesiune. Aceste obligații de serviciu public vizează programele de funcționare, rutele, stațiile de autobuz și tarifele.

⁽¹⁴⁾ Cauza T 157/01, *Danske Busvognmænd*, 2004, EU:T:2004:76, punctele 77, 78 și 79.

- (77) În primul rând, Comisia observă că aceste contracte de concesiune prevăd în mod clar că au fost valabile doar timp de un an și au fost reînnoite la cererea furnizorului de servicii de transport, sub rezerva plății unei taxe de concesiune. Rezultă că aceste concesiuni au stat la baza unei relații contractuale între Arfea și regiunea Piemont, în care Arfea s-a angajat în mod voluntar.
- (78) Prin urmare, nu se poate considera că obligațiile de serviciu public în sensul Regulamentului (CEE) nr. 1191/69 au fost impuse în mod unilateral societății Arfea pe baza acestor contracte. După cum a reamintit Tribunalul în hotărârea sa din 3 martie 2016 în cauza T-15/14 (*Simet*), adeziunea voluntară la o relație contractuală este diferită de impunerea unilaterală a unor obligații de serviciu public și nu dă naștere unei obligații de compensare în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 ⁽¹⁵⁾.
- (79) În al doilea rând, Comisia observă că Arfea nu a identificat clar contractele și reglementările anexate la contractele de concesiune, care i-ar fi impus obligații de serviciu public. Cu toate acestea, Comisia înțelege că Arfea se referă la contractele privind rutele de autobuz și programul de lucru, care au fost incluse în contractele de concesiune, și la tabelele de stabilire a tarifelor regionale, la care unele dintre contractele de concesiune au făcut referire.
- (80) În ceea ce privește aceste contracte privind rutele de autobuz și orarele, Comisia observă că nu se poate considera că acestea impun în mod unilateral obligații de serviciu public societății Arfea. Într-adevăr, în ceea ce privește contractele de concesiune, acestea au fost încheiate în mod voluntar de către Arfea. În plus, conținutul acestor contracte, de exemplu, rutele de autobuz, a fost modificat la solicitarea Arfea în cazul mai multor contracte de concesiune. Prin urmare, nu se poate considera că acestea impun în mod unilateral obligații de serviciu public în sensul articolului 2 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69.
- (81) În ceea ce privește tabelele de stabilire a tarifelor regionale, care instituie tarife maxime pentru toți călătorii, Comisia observă că Tribunalul a explicat clar, în hotărârea sa din 3 martie 2016 în cauza T-15/14 (*Simet*), că astfel de norme generale privind tarifele nu impun obligații de serviciu public în sensul articolului 2 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Astfel, potrivit Curții, noțiunea de obligații în materie de tarife în sensul acestei dispoziții este limitată la tarifele maxime impuse pentru o anumită categorie de pasageri sau produse și nu acoperă măsurile generale de politică a prețurilor ⁽¹⁶⁾.
- (82) În cele din urmă, Comisia menționează că, în orice caz, faptul că Arfea a solicitat reînnoirea concesiunilor și chiar a plătit o taxă de concesiune pentru aceasta nu este în concordanță cu impunerea unei obligații de serviciu public în sensul articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Într-adevăr, în temeiul acestei dispoziții, obligații de serviciu public „înseamnă obligații pe care, dacă ar lua în considerare propriul interes comercial, întreprinderea de transport nu și le-ar asuma sau nu și le-ar asuma în aceeași măsură, nici în aceleași condiții”. După cum a observat Tribunalul în hotărârea sa din 3 martie 2016 în cauza T-15/14 (*Simet*), este dificil să se admită că o întreprindere ar solicita reînnoirea unei concesiuni, ținând seama de obligațiile aferente acesteia, în pofida faptului că executarea concesiunii respective nu este în interesul său comercial.
- (ii) Conformitatea compensației cu metoda comună de compensare
- (83) Chiar dacă s-ar demonstra că obligațiile de serviciu public au fost impuse în mod unilateral societății Arfea în cazul de față, ceea ce nu este cazul, compensația pentru aceste servicii ar trebui să fie în continuare conformă cu metoda comună de compensare (secțiunea IV) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 pentru a fi scutită de obligația de notificare prealabilă în temeiul articolului 17 alineatul (2) din regulamentul menționat. Comisia nu consideră că această situație se aplică în cazul de față.
- (84) În această privință, Comisia amintește, în primul rând, că, potrivit articolelor 10 și 11 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, o compensație nu poate fi mai mare decât sarcina financiară suportată de o întreprindere ca urmare a impunerii unor obligații de serviciu public. În plus, articolul 1 alineatul (5) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, în versiunea aplicabilă începând cu 1 iulie 1992, prevede că: „În cazul în care o întreprindere de

⁽¹⁵⁾ Cauza T-15/14, *Simet SpA/Comisia*, punctul 163.

⁽¹⁶⁾ Cauza T-15/14, *Simet SpA/Comisia*, punctul 159.

transport prestează servicii supuse obligațiilor de serviciu public dar, în același timp, este angajată și în alte activități, serviciile publice trebuie prestate ca diviziuni separate care să îndeplinească cel puțin următoarele condiții:

(a) conturile corespunzătoare fiecăreia dintre aceste activități sunt separate, iar partea de active aferentă fiecărei activități se utilizează în conformitate cu normele contabile în vigoare;

[...]”.

- (85) În al doilea rând, Comisia reamintește că articolul 13 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 dispune ca administrația să stabilească în avans cuantumul compensației.
- (86) În cazul de față, Comisia consideră că aceste cerințe nu sunt respectate de compensațiile acordate societății Arfea.
- (87) În primul rând, Comisia observă că, așa cum s-a indicat la considerentul 59 de mai sus, nu s-a demonstrat că Arfea a aplicat o separare corespunzătoare între conturile aferente activităților sale presupuse a fi supuse obligațiilor de serviciu public și conturile aferente celorlalte activități ale sale, astfel cum se prevede la articolul 1 alineatul (5) litera (a) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69. Pe de altă parte, extrasele din situațiile financiare ale societății Arfea pentru anii 1997 și 1998, pe care expertul mandatat de instanță le-a utilizat pentru stabilirea cuantumului compensațiilor, arată mai degrabă că aceste costuri nu au fost separate pe activități.
- (88) În al doilea rând, Comisia observă că, spre deosebire de articolul 13 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, compensația acordată societății Arfea nu a fost stabilită în avans, ci a fost determinată pe baza unei evaluări *ex post*, la recomandarea Tribunalului administrativ regional.
- (89) În lumina acestor observații, Comisia concluzionează că acele compensații suplimentare acordate de Tribunalul administrativ regional din Piemont societății Arfea nu au fost exceptate de la obligația de notificare prealabilă în temeiul articolului 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69.

6.3. Compatibilitatea ajutorului

- (90) Întrucât nu s-a demonstrat că măsura analizată a fost exceptată de la obligația de notificare prealabilă în conformitate cu articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, compatibilitatea acestor plăți cu piața internă va trebui să fie analizată, întrucât se consideră că plățile constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat, astfel cum s-a explicat în secțiunea 6.1.
- (91) În această privință, articolul 93 din tratat prevede norme privind compatibilitatea ajutorului de stat în sfera coordonării transportului și a obligațiilor de serviciu public în domeniul transportului și constituie o *lex specialis* în temeiul articolului 107 alineatul (3), precum și al articolului 106 alineatul (2), întrucât conține norme speciale în ceea ce privește compatibilitatea ajutorului de stat. Curtea de Justiție a Uniunii Europene a hotărât că acest articol „admite compatibilitatea ajutoarelor pentru transporturi cu tratatul doar în cazuri bine determinate ce nu prejudiciază interesele generale ale [Uniunii]” ⁽¹⁷⁾.
- (92) Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 a intrat în vigoare la 3 decembrie 2009 și a abrogat Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 și Regulamentul (CEE) nr. 1107/70 ale Consiliului ⁽¹⁸⁾. Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 se aplică compensației obligațiilor de serviciu public privitoare la serviciile de transport public rutier și feroviar de călători.
- (93) Comisia consideră că examinarea compatibilității măsurii nenotifycate ar trebui să se efectueze în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1370/2007, întrucât acesta este actul normativ aplicabil la data adoptării prezentei decizii. De asemenea, Comisia remarcă faptul că compensația suplimentară acordată societății Arfea de Tribunalul administrativ regional a fost plătită la 7 februarie 2014 ⁽¹⁹⁾.
- (94) Articolul 9 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 prevede următoarele: „compensația de serviciu public pentru exploatarea serviciilor publice de transport de călători sau pentru respectarea obligațiilor tarifare instituite prin norme generale și achitate în conformitate cu prezentul regulament este compatibilă cu piața comună. O astfel de compensație este scutită de obligația de notificare prealabilă stabilită la articolul 108 alineatul (3) din tratat.”

⁽¹⁷⁾ Cauza 156/77, Comisia/Belgia, 1978, EU:C:1978:180, punctul 10.

⁽¹⁸⁾ Regulamentul (CEE) nr. 1107/70 al Consiliului din 4 iunie 1970 privind acordarea ajutoarelor de stat pentru transportul feroviar, rutier și pe căi navigabile interioare (JO L 130, 15.6.1970, p. 1).

⁽¹⁹⁾ C 303/13, P Comisia/Andersen, punctul 55.

- (95) Pentru motivele menționate mai jos, Comisia consideră că această compensație nenotificată nu respectă Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 și că, prin urmare, nu poate fi declarată compatibilă cu piața internă în temeiul articolului 9 alineatul (1) din același regulament.
- (96) În primul rând, Comisia observă că contractele de concesiune nu respectă dispozițiile articolului 4 din acest regulament, care stabilește conținutul obligatoriu al contractelor de servicii publice și al normelor generale de stabilire a obligațiilor de serviciu public:
- articolul 4 alineatul (1) litera (b) prevede ca parametrii pe baza cărora se calculează compensația să fie stabiliți în prealabil, în mod obiectiv și transparent, într-un mod care să prevină compensarea în exces. Cu toate acestea, după cum s-a explicat mai sus, la considerentele 54-57, în ceea ce privește îndeplinirea celei de a doua condiții enunțate în hotărârea Altmark, compensațiile suplimentare acordate societății Arfea nu au fost calculate pe baza unor parametri stabiliți în prealabil în mod obiectiv și transparent;
  - articolul 4 alineatul (1) litera (c) și articolul 4 alineatul (2) prevăd ca contractul de servicii publice să dispună modalitățile de alocare a costurilor și veniturilor legate de prestarea serviciilor. Cu toate acestea, contractele de concesiune nu cuprindeau dispoziții privind alocarea costurilor și a veniturilor și, după cum se explică la considerentul 59 de mai sus, Arfea nu a aplicat o separare corespunzătoare a evidențelor contabile între diferitele sale activități.
- (97) În al doilea rând, Comisia constată că măsura în cauză nu îndeplinește cerințele relevante ale Regulamentului (CE) nr. 1370/2007 pentru calcularea valorii compensației.
- (98) Articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 prevede că, în cazul contractelor de servicii publice atribuite direct, compensația trebuie să fie conformă cu dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1370/2007 și cu dispozițiile prevăzute în anexă pentru garantarea faptului că această compensație nu depășește ceea ce este necesar pentru a executa obligația de serviciu public.
- (99) Punctul 2 din anexa la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 prevede că această compensație nu poate depăși o sumă care corespunde unui quantum alcătuit din următorii factori: costurile suportate în legătură cu obligația de serviciu public minus venitul obținut din vânzarea билетelor, minus orice efect financiar pozitiv generat în cadrul rețelei exploatare în temeiul obligației de serviciu public, plus un profit rezonabil. Punctul 4 din anexa respectivă prevede că toate costurile și veniturile trebuie calculate în conformitate cu normele contabile și fiscale în vigoare. Punctul 5 din anexă prevede următoarele: „în cazul în care un operator de serviciu public nu exploatează doar servicii compensate care fac obiectul unor obligații de serviciu public de transport, ci se implică și în alte activități, conturile aferente serviciilor publice sus-menționate trebuie separate, astfel încât să îndeplinească cel puțin următoarele condiții:
- conturile curente corespunzătoare fiecăreia dintre aceste activități trebuie să fie separate, iar proporția activelor corespunzătoare și a costurilor fixe aferente trebuie să fie alocată în conformitate cu normele contabile și fiscale în vigoare;
  - toate costurile variabile, o contribuție adecvată la costurile fixe și un profit rezonabil legat de orice altă activitate a operatorului de serviciu public nu pot fi sub nici o formă imputate serviciului public în cauză;
  - costurile serviciului public trebuie să fie echilibrate pe baza veniturilor din exploatare și a plăților din partea autorităților publice, fără nicio posibilitate de transfer de venituri către un alt sector de activitate a operatorului de serviciu public.”
- (100) Cu toate acestea, după cum s-a menționat deja la considerentul 59, Arfea nu a separat în mod corespunzător conturile aferente activităților sale presupuse a fi supuse obligațiilor de serviciu public de conturile aferente celorlalte activități, astfel cum se prevede la punctul 5 din anexa la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007. În consecință, este imposibil de demonstrat că, indiferent de compensația care se acordă în cele din urmă, aceasta nu depășește o sumă care corespunde efectului financiar net echivalent al totalului efectelor, pozitive sau negative, pe care le are conformarea cu obligația de serviciu public asupra costurilor și veniturilor operatorului de serviciu public [punctul 2 din anexa la Regulamentul (CE) nr. 1370/2007]. În plus, în lipsa parametrilor de compensare prevăzuți în prealabil, orice calculare a compensației trebuie efectuată în mod necesar *ex post* pe baza unor ipoteze arbitrare, astfel cum au făcut-o consultanții Arfea și expertul mandatat de Tribunalul administrativ regional din Piemont. În cele din urmă, după cum se explică la considerentele 60-63, nivelurile de profit luate în considerare de expert pentru calcularea sumelor compensatorii sunt mai mari decât ceea ce se poate considera un profit rezonabil.

- (101) În al treilea rând, Comisia observă că Arfea însăși a recunoscut faptul că cerințele prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 nu au fost respectate în cazul de față, susținând că respectarea acestor condiții ar fi imposibilă din punct de vedere logic și juridic întrucât situația în cauză precede cu mulți ani intrarea în vigoare a regulamentului menționat anterior.
- (102) Comisia consideră că, în consecință, compensația suplimentară dispusă de Tribunalul administrativ regional nu a fost plătită în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 și că, prin urmare, compensația suplimentară este incompatibilă cu piața internă.

6.4. Compensația acordată de Tribunalul administrativ regional nu constituie despăgubire

- (103) În decizia de inițiere a procedurii, Comisia a invitat părțile interesate să prezinte observații cu privire la obiectul hotărârii Tribunalului administrativ regional, și anume o decizie de acordare de despăgubiri pentru o presupusă încălcare a legii sau o decizie de acordare a unei compensații de serviciu public pe baza regulamentelor aplicabile ale Consiliului. Autoritățile italiene sunt singurele care au prezentat observații în această privință, considerând că măsura în cauză constituie o decizie de acordare de compensații pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu public, și nu de acordare de despăgubiri.
- (104) În această privință, Comisia observă că, în anumite circumstanțe, compensația pentru prejudiciile cauzate de acțiuni sau de alte conduite ilicite ale autorităților naționale ⁽²⁰⁾ nu constituie un avantaj și, prin urmare, nu poate fi considerată ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat ⁽²¹⁾. Scopul despăgubirii pentru prejudiciile suferite este diferit de cel al ajutorului de stat întrucât aceasta are ca obiectiv să readucă partea prejudiciată în situația în care se găsea anterior acțiunii cauzatoare de daune, ca și cum această acțiune nu s-ar fi întâmplat (*restitutio in integrum*).
- (105) Cu toate acestea, pentru ca despăgubirea pentru prejudicii să nu intre sub incidența normelor privind ajutorul de stat, aceasta trebuie să se bazeze pe o normă generală privind compensarea ⁽²²⁾. În plus, în hotărârea sa în cauza *Lucchini*, CJUE a statuat că o instanță națională este împiedicată să aplice legislația națională atunci când aplicarea respectivei legislații ar „împiedica aplicarea dreptului comunitar, în sensul că ar face imposibilă recuperarea unui ajutor de stat acordat cu încălcarea dreptului comunitar” ⁽²³⁾. Principiul care se află la baza acestei pronunțări este acela că o normă de drept intern nu poate fi aplicată dacă aplicarea acesteia ar împiedica aplicarea corespunzătoare a dreptului Uniunii ⁽²⁴⁾. În această privință, Tribunalul a statuat în hotărârea sa din 3 martie 2016 în cauza T-15/14 (*Simet*) că acordarea unor despăgubiri care ar consta în repararea unui prejudiciu produs prin impunerea unor obligații de serviciu public nu poate fi exclusă de la calificarea drept ajutor de stat pentru simplul motiv că urmărirea să acorde despăgubiri, deoarece acest lucru ar permite eludarea aplicării articolelor 107 și 108 din tratat ⁽²⁵⁾.
- (106) În ceea ce privește compensațiile suplimentare acordate de Tribunalul administrativ regional societății Arfea, Comisia observă, în primul rând, că hotărârile tribunalului se referă la dreptul Arfea de a primi sume de bani cu titlu de compensație în conformitate cu articolele 6, 10 și 11 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69, acestea trebuind să fie stabilite de administrație pe baza unor date fiabile. Aceasta indică faptul că dreptul Arfea la compensație suplimentară derivă, potrivit Tribunalului administrativ regional, nu din norma generală privind despăgubirea pentru daunele cauzate de o acțiune sau o altă conduită ilicită a autorităților naționale, ci din drepturile presupuse derivate din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69.
- (107) În al doilea rând, Comisia constată că, la 6 iunie 2014, Arfea a transmis instanțelor italiene o cerere prin care solicita plata unor despăgubiri de către regiunea Piemont pe lângă compensațiile acordate deja de către Tribunalul administrativ regional. Arfea a invocat în cererea sa faptul că a suferit daune ca urmare a recunoașterii și plății tardive a compensațiilor care îi sunt datorate de regiune pentru anii 1997 și 1998. Acest lucru indică faptul că Arfea nu consideră că acele compensații deja acordate de Tribunalul administrativ regional constituie o acordare de despăgubiri.

⁽²⁰⁾ De exemplu, faptă ilicită sau îmbogățire fără justă cauză.

⁽²¹⁾ Cauzele conexe 106 și 120/87, *Asteris și alții/Grecia și CEE*, EU:C:1988:457.

⁽²²⁾ A se vedea Decizia Comisiei din 16 iunie 2004 privind ajutorul acordat de Țările de Jos întreprinderii Akzo Nobel pentru a reduce la minimum transporturile de clor (Cauza N 304/2003), rezumatul notificării din JO C 81, 2.4.2005, p. 4; a se vedea, de asemenea, Decizia Comisiei din 20 decembrie 2006 privind ajutorul acordat de Țările de Jos pentru relocarea societății de dezasamblare mașini Steenbergen (Cauza N 575/2005), rezumatul notificării din JO C 80, 13.4.2007, p. 1.

⁽²³⁾ Cauza C-119/05, *Lucchini*, EU:C:2007:434, punctul 59.

⁽²⁴⁾ A se vedea *ibidem*, punctul 61.

⁽²⁵⁾ Cauza T-15/14, *Simet SpA/Comisia*, punctele 102-103.

- (108) În al treilea rând, Comisia consideră că, în orice caz, acordarea de despăgubiri în favoarea societății Arfea pentru compensarea sarcinii financiare rezultate din presupusa impunere unilaterală și ilegală de obligații de serviciu public de către autoritățile italiene ar încălca articolele 107 și 108 din tratat.
- (109) Acest lucru se datorează faptului că o astfel de hotărâre ar produce exact același rezultat pentru Arfea pe care l-ar avea decizia de acordare a unei compensații pentru un serviciu public în perioada analizată, în ciuda faptului că acele contractele de concesiune care reglementau serviciile în cauză nu erau nici exceptate de la obligația de notificare prealabilă și nici nu respectau condițiile de fond prevăzute în Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 sau în Regulamentul (CE) nr. 1370/2007, astfel cum s-a demonstrat mai sus.
- (110) Disponibilitatea unor astfel de despăgubiri ar permite efectiv eludarea normelor privind ajutorul de stat și a condițiilor prevăzute de organul legislativ al Uniunii în temeiul cărora autoritățile competente, atunci când impun sau contractează obligații de serviciu public, compensează operatorii de servicii publice pentru costurile suportate în cadrul executării obligațiilor de serviciu public. Într-adevăr, o decizie de acordare de despăgubiri egale cu suma cuantumurilor ajutorului prevăzut a fi acordat ar constitui o acordare indirectă de ajutor de stat, ilegal și incompatibil cu piața internă ⁽²⁶⁾. După cum s-a amintit anterior, Tribunalul a clarificat faptul că, în astfel de circumstanțe, normele privind ajutorul de stat nu pot fi eludate doar pentru simplul fapt că măsura în cauză ar consta în acordarea de despăgubiri ⁽²⁷⁾.
- (111) În consecință, Comisia nu consideră că hotărârea Tribunalului administrativ regional constituie o decizie de acordare de despăgubiri pentru prejudiciile suferite de Arfea ca urmare a acțiunii sau conduitei ilicite a autorităților naționale, mai degrabă decât o acordare de ajutor de stat ilegal și incompatibil, care este interzis în temeiul articolului 107 alineatul (1) din tratat.
- (112) În lumina celor de mai sus, Comisia constată că măsura nenotificată constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din tratat, care este incompatibil cu piața internă.

7. RECUPERAREA AJUTORULUI

- (113) În conformitate cu tratatul și cu jurisprudența consacrată a Curții, Comisia are competența de a decide dacă statul membru în cauză trebuie să anuleze sau să modifice măsura de ajutor atunci când constată că aceasta este incompatibilă cu piața internă ⁽²⁸⁾. De asemenea, Curtea a susținut în mod consecvent că obligația impusă unui stat membru de a elimina ajutorul considerat de Comisie ca fiind incompatibil cu piața internă are rolul de a restabili situația existentă anterior ⁽²⁹⁾.
- (114) În acest context, Curtea a stabilit că acest obiectiv va fi atins după ce beneficiarul va rambursa sumele acordate ca ajutor ilegal, renunțând astfel la avantajul pe care l-a avut față de concurenții săi de pe piață, și după restabilirea situației existente înainte de plata ajutorului ⁽³⁰⁾.
- (115) În conformitate cu jurisprudența, articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 2015/1589 ⁽³¹⁾ al Consiliului prevede că „Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar [...]”.

⁽²⁶⁾ Avizul din 28 aprilie 2005 în cauzele conexe C-346/03 și C-529/03, Atzori EU:C:2005:256, punctul 198.

⁽²⁷⁾ Cauza T-15/14, Simet SpA/Comisia, punctele 102-103.

A se vedea, de asemenea, jurisprudența Tribunalului privind clauzele de despăgubire pentru recuperarea ajutorului de stat: cauza T-384/08, Elliniki NafpigoKataskevastiki AE Chartofylakeiou/Comisia, EU:T:2011:650; și cauza T-565/08, Corsica Ferries/Comisia, EU:T:2012:415, punctele 23, 114 și 120-131. A se vedea, de asemenea, prin analogie, cauza C-111/10, Comisia/Consiliu, EU:C:2013:785, punctul 44.

⁽²⁸⁾ A se vedea cauza C-70/72, Comisia/Germania, 1973, Rec., p. 813, punctul 13.

⁽²⁹⁾ A se vedea cauzele conexe C-278/92, C-279/92 și C-280/92, Spania/Comisia, 1994, Rec., p. I-4103, punctul 75.

⁽³⁰⁾ A se vedea cauza C-75/97, Belgia/Comisia, 1999, Rec., p. I-3671, punctele 64 și 65.

⁽³¹⁾ Regulamentul (UE) nr. 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO L 248, 24.9.2015, p. 9).

- (116) Astfel, având în vedere faptul că măsurile în cauză au fost aplicate cu încălcarea articolului 108 din tratat și urmează să fie considerate ajutor ilegal și incompatibil, ajutorul trebuie să fie recuperat pentru a se restabili situația care exista pe piață înainte de acordarea acestuia. Recuperarea ar trebui să acopere intervalul de timp cuprins între data când avantajul a fost acordat societății Arfea, și anume data la care ajutorul a fost acordat acesteia (mai precis, la 7 februarie 2014) și recuperarea efectivă, iar sumele de recuperat ar trebui să fie purtătoare de dobânzi până la recuperarea lor efectivă,

ADOPTĂ PREZENTA DECIZIE:

Articolul 1

Ajutorul de stat în valoare de 1 299 594 EUR pe care Republica Italiană l-a acordat ilegal în favoarea societății Arfea cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene este incompatibil cu piața internă.

Articolul 2

- (1) Republica Italiană recuperează ajutorul menționat la articolul 1 de la beneficiar.
- (2) Sumele care trebuie recuperate sunt purtătoare de dobândă începând cu 7 februarie 2014 până la recuperarea lor efectivă.
- (3) Dobânda se calculează pe o bază compusă, în conformitate cu capitolul V din Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei ⁽³²⁾ și cu Regulamentul (CE) nr. 271/2008 al Comisiei de modificare a Regulamentului (CE) nr. 794/2004 ⁽³³⁾.
- (4) Republica Italiană anulează toate plățile încă neefectuate ale ajutorului menționat la articolul 1, începând cu data adoptării prezentei decizii.

Articolul 3

- (1) Recuperarea ajutorului menționat la articolul 1 este imediată și efectivă.
- (2) Republica Italiană asigură punerea în aplicare a prezentei decizii în termen de patru luni de la data notificării acesteia.

Articolul 4

- (1) În termen de două luni de la notificarea prezentei decizii, Republica Italiană transmite Comisiei următoarele informații:
  - (a) suma totală (principalul și dobânzile de recuperare) de recuperat de la beneficiar;
  - (b) o descriere detaliată a măsurilor deja adoptate și a celor planificate în vederea conformării cu prezenta decizie;
  - (c) documente care să demonstreze că beneficiarul a fost somat să ramburseze ajutorul.
- (2) Republica Italiană informează cu regularitate Comisia cu privire la progresele înregistrate în ceea ce privește măsurile naționale luate în vederea punerii în aplicare a prezentei decizii până la recuperarea ajutorului menționat la articolul 1. Republica Italiană transmite imediat, la simpla solicitare a Comisiei, informațiile referitoare la măsurile adoptate deja și prevăzute în vederea respectării prezentei decizii. De asemenea, aceasta trebuie să furnizeze informații detaliate privind valoarea ajutorului și dobânda de recuperare deja primită de la beneficiar.

⁽³²⁾ Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei din 21 aprilie 2004 de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2015/1589 al Consiliului de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO L 140, 30.4.2004, p. 1).

⁽³³⁾ Regulamentul (CE) nr. 271/2008 al Comisiei din 30 ianuarie 2008 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 794/2004 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 659/1999 al Consiliului de stabilire a normelor de aplicare a articolului 93 din Tratatul CE (JO L 82, 25.3.2008, p. 1).

Articolul 5

Prezenta decizie se adresează Republicii Italiene.

Adoptată la Bruxelles, 10 iunie 2016.

Pentru Comisie
Margrethe VESTAGER
Membru al Comisiei
